

ИЗЛОЖБАТА „ПОСОКА СЕВЕР“ ИЛИ КАК ДА ЗАПОЧНЕМ ВСИЧКО ОТНАЧАЛО

Ния Табакова

**Куратор на изложбата „Посока север“,
ноември 2019 –януари 2020,
Софийски арсенал – Музей за съвременно изкуство**

„Като една от четирите кардинални посоки северът се приема за фундаментална такава – по нея в компаса се определят останалите три. Северният полюс съвпада с азимут 0 или 360 градуса според сферичната координатна система, която означава началото и края на земното кълбо. В културата на местното американско население северът символизира студа, зимата и ветровете, които пречистват и носят снега. Тази географска посока напомня за трудностите и разрухата, през които хората трябва да преминат, за да преживеят катарзис и да започнат нов цикъл от живота си.“

Когато написах този текст за изложбата „Посока север“, която се състоя между ноември 2019 г. и януари 2020 г. в Софийски арсенал – Музей за съвременно изкуство, не подозирах какво щеше да последва само два месеца след закриването ѝ. Текстът беше породен по-скоро от лични преживявания, но промените, които настъпиха в световен мащаб в следствие на разпространението на пандемията от вируса COVID-19, напълно отговаряха на тези мои размисли. Може би малко преди вирусът да достигне България, моята силна интуиция е довела до създаването на този „пророчески“ текст. Глобалните събития, като пожарите в Сибир и Амазонка, необичайно горещите температури в северните държави това лято бяха толкова ясни и недвусмислени знаци за предстоящите катаклизми, че мислите ми съвсем естествено са се насочили в тази посока. Както предстои да разберем, и авторите в изложбата „Посока север“ са имали подобна отправна точка в своите творчески търсения.

Изложбата „Посока север“, организирана от сдружение „Толкова близо, толкова далече“ в партньорство със Софийски арсенал – Музей за съвременно изкуство, Държавната агенция за българите в чужбина и с финансовата подкрепа на Програма „Култура“ на Столичната община, включваше произведения на художници от български произход, които развиват кариерата си в северните държави на Европа и по един или друг начин творчеството им е било повлияно от културата в този регион. Проектът имаше за цел да избегне стереотипите на националната идентичност и да се съсредоточи върху личните преживявания на авторите, които имат както общи корени, така и паралелни географски и интелектуални посоки на развитие.

Чрез тази изложба аудиторията се докосна до северната култура, разглеждана през призмата на художниците Евелина Добранова, Леда Ванева, Лора Димова, Райна Власковска, Росина Иванова и Юлиан Табаков, чиито впечатления, смесени с техния личен произход и културни наслагвания, успяха да създадат изцяло ново визуално възприятие на скандинавския контекст. Техните артистични практики, разглеждащи актуални теми, свързани с екологични, социални, политически и технологични въпроси,

биха могли да бъдат отнесени както към българската, така и към глобалната действителност.

Темите за упадък и възраждането, за трансформацията на човека и човечеството са разглеждани и от шестимата автори в изложбата „По-сока север“. В своите черно-бели фотографии, създадени чрез техниката мокър колодиев процес, Райна Власковска, живееща в столицата на Блек Метъл културата – Берген, се фокусира върху темата за смъртта и спомена. Образите във фотографиите ѝ, автопортрети и портрети на някои от емблематичните музиканти от Блек Метъл сцената в Берген, както и самата фотографска техника, датираща от зората на фотографията през 19-ти век, ни напомнят първоначалната и основна функция на снимковия отпечатък – да създаде *temento mori* чрез улавянето и запечатването на мимолетния спомен. Артистът Лора Димова участва с инсталацията „Небесно тяло“, която бе разположена в другия край на галерийното пространство и въздействаше като антидот на черно-белите фотографии на Райна Власковска. В центъра на инсталацията, съдържаща керамични фигури, живописни платна, рисунки и светещи кутии, аранжирани по начин, напомнящ останки от апокалипсис, ясно се виждаха надписите „*New Earth*“ и „*New Sky*“, които препрощаха към идеята за прераждането, за новото начало – теми, които авторката, която живее и твори в Хелзинки, описва в творческата си концепция по следния начин: *„Инсталацията „Небесно тяло“ пресъздава трансформацията, която е заложена в природата, в света около нас и в нас самите. В основата ѝ е принципът на разпад на формата и нейното преминаване от едно състояние в друго.“*

Другият автор в изложбата, базиран в Хелзинки, е Леда Ванева. Чрез инсталация от няколко компонента – видео, рисунка и фотография, тя се фокусира върху темата за трансформацията в най-абстрактния ѝ смисъл. Чрез двуканалното видео „Допълване“ тя изследва присъщата за света дуалност, уповавайки се на принципа от квантовата механика, според който е невъзможно определени двойки от качествата на обектите да бъдат видени едновременно. Серията ѝ от случайно заснети с телефон кадри „Затъмнения“, допълвана от молекулните ѝ рисунки, затвърждават тази дуалност, като от една страна разглеждат хаоса и загубата на контрол, а от друга – взаимосвързаността и вродения ред във Вселената. Творбите на останалите трима автори в изложбата – Росина Иванова, Юлиан Табаков и Евелина Добранова – формираха социалния контекст на експозицията. Пърформансът на Росина Иванова „Какво да направиш, когато те насилват на земята – как да се изправиш“ изглежда особено актуален и днес, след случая с Джордж Флойд в САЩ.

Творбата адресира конкретен социален сценарий, при който онези, които би трябвало да бъдат защитниците, се оказват нарушителите. В своите социални и политически манифести Росина Иванова, живееща между Трондхайм и Атина, се стреми да насочи вниманието на публиката към най-уязвимите членове на обществото във времена на *„постоянна криза, насилствени политически строеве, мерки за строги икономии, принудително изселване и домашно насилие“*.

С подобни въпроси се занимава и работата на Юлиан Табаков, който представи в изложбата серията от фотографии „Ние чудовищата“. Серията документира костюмите от театралната постановка „Веселите Уиндзорки“ с режисьор Ръсел Болъм за Народния

театър „Иван Вазов“ и разкрива размислите на автора, живеещ между София и Стокхолм, за изкуствената и болезнена външност, за маските, които носят хората, криещи зад себе си истинската и крехка същност на човека.

Евелина Добранова прекарва по-голямата част от детството си в Северна Африка, след което се завръща в България, а от 2013 г. живее в Дания. В творбите си тя съчетава сценография, дизайн и визуално изкуство. В изложбата „Посока север“ представи колажи, разглеждащи сложността в отношенията между женските членове на семейството – майката, дъщерята, лелята, бабата (Ил. 6.). Чрез разкриване на фрагментирани лични спомени и изживявания нейните интимни произведения отново ни връщат към фотографиите на Райна Власковска и ни напомнят за преходния характер на времето и на живота.

Изложбата „Посока Север“ може да се нарече лирическо отклонение от досегашната дейност на сдружение „Толкова близо, толкова далече“, което между 2012 и 2016 година организира пет издания на едноименната изложба, представяща произведения на български автори, които живеят и творят по света. Други реализирани проекти на сдружението са изложбата „Фрагментирани истории: София – Берлин“ (2017), изложбата с инсталации на Христо Гелов „Съзвездни букви“ и „Разкази“ в Регионален исторически музей – София (2018), изложбата на Магдалена Николова и Сандра Стойчева „Точка на баланс“ в UniCredit Studio (2018) и инсталацията в публичното пространство на Благоевград „Море от любов“ на Елизабет Талауер (2019). Въпреки че сдружението досега е показвало автори от четирите краища на света, изложбата „Посока север“ се фокусира тематично само върху една от посоките. Тя е свидетелство за катастрофалните последици, свързани с развитието на човечеството, но в нея може да бъде видян и лъч надежда за едно ново и по-добро начало.

THE EXHIBITION DIRECTION NORTH OR HOW TO START ALL OVER AGAIN

Nia Tabakova

Curator

*of the exhibition Direction North, November 27, 2019 – January 12, 2020, Sofia Arsenal –
Museum of Contemporary Art Abstract*

The exhibition Direction North included works by artists of Bulgarian origin, who live and create in the Nordic countries and are influenced, in one way or another, by the culture of that region. The project seeks to avoid the stereotypes of national identity and instead focused on the blend of in-dividual experiences of artists who have both common roots and a shared geographical and intellectual direction.

Through this exhibition, the viewers were able to get a closer understanding of the Nordic culture, viewed through the prism of artists whose impressions, mixed with their personal origins and cultural overlays, created an entirely new perception of the Scandinavian context. Their artistic practices explore current subjects related to environmental, social, political and technological issues in the context of the Bulgarian and the global reality.

Райна Власковска –
„Автопортрет със стара химия“, 2015,
UV принт върху опалов плексиглас
от оригинал амбротипия
светлинна кутия.

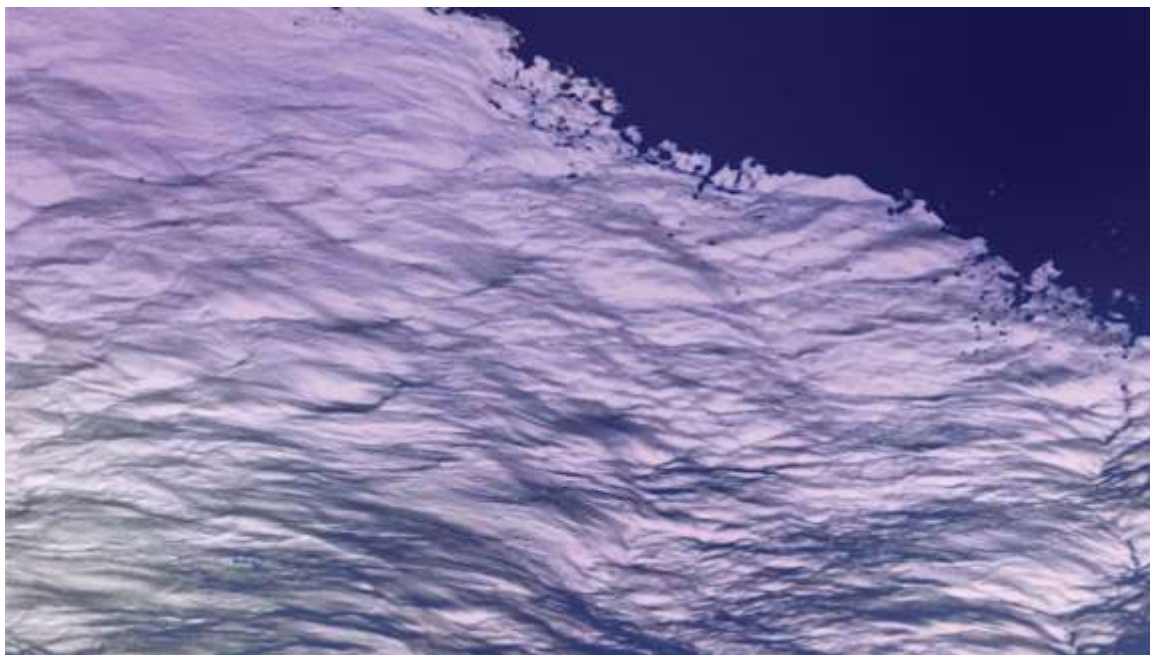
Лора Димова – „Небесно тяло“, 2019,
смесена техника, вариращи размери.

Евелина Добранова
„Майка, дъщеря“,
2019,
колаж, 24 x 30 см.

Юлиян Табаков – от серията „Ние, чудовищата“, 2015–2019,
дигитален принт върху фотохартия.

Леда Ванева – „Допълване“, 2019, видео, 2 канала.

Росина Иванова – „Компиляция от манифести като песни за свободата“, 2019, публикация.